

D O M

afsagt den 25. april 2017 af Vestre Landsrets 14. afdeling (dommerne Lisbeth Parbo, Lars Christensen og Henrik Præstgaard (kst.)) i ankesag

V.L. B-0465-16

Foreningen Garantloekken

(advokaterne Martin Christian Kruhl og Lasse Møller, Aarhus)

mod

Finansiel Stabilitet

(advokaterne Lotte Eskesen og Claus Richter Weigelt, Aarhus)

Retten i Aarhus har den 11. marts 2016 afsagt dom i 1. instans (sag nr. BS 1308/2013).

Dommen angår spørgsmålet, om sagen kan behandles som gruppesøgsmål.

Påstande mv.

For landsretten har appellanten, Foreningen Garantloekken, nedlagt påstand om, at sagen fremmes ved byretten som et gruppesøgsmål, hvor Foreningen Garantloekken udpeges som grupperepræsentant, og at sagen hjemvises til byretten.

Indstævnte, Finansiel Stabilitet, har påstået dommen stadfæstet.

Foreningen Garantloekken har ikke fri proces under denne sag.

Det er for landsretten oplyst, at ingen af parterne er momsregistreret i relation til udgifter vedrørende denne sag.

Supplerende sagsfremstilling

Ifølge en udskrift fra Erhvervsstyrelsen blev det registreret i Det Centrale Virksomhedsre-

gister (CVR) den 19. juli 2010, at en række bestyrelsesmedlemmer den 25. maj 2010 var udtrådt af bestyrelsen i Løkken Sparekasse, CVR-nr. 31148715. Der er enighed mellem parterne om, at der herefter ikke længere var nogen bestyrelse eller ledelse i Løkken Sparekasse.

Procedure

Parterne har i det væsentlige gentaget deres anbringender for byretten og har procederet i overensstemmelse hermed.

Foreningen Garantløkken har vedrørende krav omfattet af foreningens principale påstand supplerende anført, at ved vurderingen af, om et gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, har byretten fejlagtigt foretaget en materiel prøvelse af påstanden. Det skal ikke ske på dette indledende stadie. Spørgsmålet, om betingelsen i retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 5, er opfyldt, skal afgøres ud fra en vurdering af, om andre procesformer er bedre egnede til behandling af kravene, og i dette tilfælde er et gruppesøgsmål den eneste realistiske procesform.

I forhold til de subsidiære påstande har Foreningen Garantløkken supplerende anført, at både spørgsmål om ugyldighed og erstatning kan behandles under samme gruppesøgsmål. Det er retten, der fastlægger rammen for gruppesøgsmålet, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 4. Foreningen har allerede under sagen for byretten fremsat en række forslag til rammer. Foreningen ser helst, at der fastlægges en ramme, der gør det muligt for alle foreningens medlemmer at deltage i gruppesøgsmålet, men hvis retten måtte nå frem til, at kravet om ensartethed i retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 1, fører til, at der ikke kan fastlægges en ramme omfattende alle medlemmer, accepterer foreningen en tilskåret ramme efter rettens nærmere bestemmelse. I forhold til de fremsatte forslag for byretten kunne en endnu mere tilskåret ramme eksempelvis fastlægges til følgende:

De deltagende gruppemedlemmers krav støttes på, at Løkken Sparekasse i forbindelse med en salgskampagne i november 2006 gav de garantier, der tegnede garantikapital fra november 2006 til og med januar 2007 på baggrund af materialet i salgskampagnen, forkerte og vildledende oplysninger om risikoen ved garantikapital i sparekassen, og at de deltagende gruppe-medlemmer derfor har krav på tilbagebetaling grundet ugyldighed.

Finansiel Stabilitet har supplerende anført, at Foreningen Garantløkkens principale på-

stand hviler på et helt andet faktisk og retligt grundlag end de subsidiære påstande. I forhold til foreningens principale påstand havde foreningen det åbenlyse alternativ at inddrage Finansiell Stabilitet under gruppesøgsmålet mod Løkken Sparekasse ved Retten i Hjørring. Foreningen blev udtrykkeligt gjort bekendt med, at Finansiell Stabilitet ikke anså sig for forpligtet af en dom mod Løkken Sparekasse, og foreningen blev udtrykkeligt opfordret til at inddrage Finansiell Stabilitet i gruppesøgsmålet, hvilket foreningen også havde fået fri proces til. På trods af dette valgte foreningen at undlade at inddrage Finansiell Stabilitet og fik i stedet afsagt udeblivelsesdom over Løkken Sparekasse. Der var således et væsentligt mere hensigtsmæssigt alternativ til nærværende sag, og det bør på den baggrund ikke tillades foreningen at anlægge et nyt gruppesøgsmål til behandling af den principale påstand.

I forhold til foreningens subsidiære påstande har Finansiell Stabilitet supplerende anført, at disse påstande reelt dækker over en række forskellige søgsmål. Det er retten, der fastlægger rammen for et gruppesøgsmål, men det er ikke rettens opgave at bygge en sagsøgers sag. Fastlæggelsen af rammen må derfor ske på baggrund af en sagsøgers påstande og forslag til ramme, og rettens vurdering af, om kravene må anses for ensartede, jf. retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 1. Heller ikke det forslag til en yderligere indsnævret ramme, der er fremkommet under hovedforhandlingen for landsretten, er i overensstemmelse med foreningens påstande og anbringender. Hertil kommer, at kravet om ensartethed heller ikke er opfyldt for de krav, der måtte være omfattet af denne indsnævrede ramme.

Retsgrundlaget

Retsplejelovens kapitel 23 a om gruppesøgsmål blev indsat ved lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.). Af kapitlet fremgår bl.a. følgende:

”§254 a. Ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer, kan behandles under et gruppesøgsmål efter reglerne i dette kapitel.

...

§ 254 b. Gruppesøgsmål kan anlægges, når

1) der foreligger ensartede krav som nævnt i § 254 a,

...

5) gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, ... og

7) der kan udpeges en grupperepræsentant, jf. § 254 c.

§ 254 c. Gruppessøgsmål føres af en grupperepræsentant på gruppens vegne. Grupperepræsentanten udpeges af retten. Som grupperepræsentant kan, jf. dog stk. 2, udpeges

- 1) et medlem af gruppen,
- 2) en forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål, eller

...

Stk. 3. Grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen.

...

§ 254 e. Retten udpeger en grupperepræsentant, hvis betingelserne i §§ 254 b og 254 c er opfyldt.

Stk. 2. Retten kan i forbindelse med udpegningen af grupperepræsentanten eller efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet, jf. stk. 6 og 8, bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, grupperepræsentanten kan blive pålagt at betale til modparten. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes af retten. Stilles sikkerheden ikke, og udpeges der ikke en anden grupperepræsentant, afvises sagen.

...

Stk. 4. Retten fastlægger rammen for gruppessøgsmålet. Retten kan senere ændre rammen, hvis det er påkrævet.

... ”

Lovforslaget, der lå til grund for vedtagelsen af kapitlet om gruppessøgsmål, blev udarbejdet på baggrund af Retsplejerådets betænkning nr. 1468/2005. Af betænkningens kapitel 5 om gruppessøgsmål fremgår bl.a. følgende:

”1.1. Overordnet afgrænsning af Retsplejerådets overvejelser

...

Retsplejerådet har på disse to punkter (forholdet til andre regler henholdsvis alternativer til gruppessøgsmål) baseret sine overvejelser om gruppessøgsmål på følgende grundantagelser:

- Formålet med at indføre regler om gruppessøgsmål i dansk ret vil navnlig være at forbedre mulighederne for ved domstolene at håndhæve eksisterende materielle regler i en række situationer, hvor en håndhævelse af disse materielle regler gennem anvendelse af de gældende processuelle regler i praksis ikke vil komme på tale, fordi omkostningerne ved et individuelt sagsanlæg ikke står mål med det økonomiske udbytte, som den enkelte vil kunne få i tilfælde af medhold i sagsanlægget. Det ligger uden for Retsplejerådets opgaver at overveje ændringer af materielle regler, herunder gældende erstatningsregler, og Retsplejerådets overvejelser om gruppessøgsmål tager således udgangspunkt i de eksisterende materielle regler.

...

- De almindelige regler om bevisbyrde, beviskrav og bevistførelse bør også gælde for gruppesøgsmål.

...

5.1. Er der mange tilfælde af ensartede krav?

...

Retsplejerådet har i forlængelse heraf opstillet nedenstående katalog over forskellige eksempler på et større antal ensartede krav. Formålet med listen er navnlig at vise bredden i rådets overvejelser om gruppesøgsmål, der går væsentligt ud over de forbrugersager, som ofte nævnes først, når talen falder på gruppesøgsmål. Listen er dog alene til illustration og skal ikke anses for udtømmende. ...

- Forbrugersager, dvs. krav fra en gruppe af ikke-erhvervsdrivende, der har indgået aftaler med en eller flere erhvervsdrivende, og som rejser krav i anledning af aftalen. Der kan være tale om betalingskrav (erstatning og/eller tilbagebetaling af vederlag), andre fuldbyrdelsespåstande (levering, omlevering eller afhjælpning) eller anerkendelsespåstande (om aftalens eller aftalevilkårs gyldighed eller ugyldighed eller om parternes forpligtelser). ...

...

- Børssager, dvs. krav fra en gruppe af investorer (professionelle og/eller private) i anledning af prospektansvar eller ansvar i øvrigt for oplysninger, der har påvirket investeringsbeslutninger med tab til følge.

...

5.3. Er der mange tilfælde af ensartede krav, som i dag opgives, men som kan forventes gennemført, hvis der indføres regler om gruppesøgsmål?

...

Retsplejerådet finder det imidlertid sandsynligt, at indførelse af regler om gruppesøgsmål i det mindste vil føre til, at der for krav, som for den enkelte sagsøger er af mindre økonomisk værdi (men som samlet kan udgøre et betydeligt beløb), i *en række* tilfælde anlægges retssager om ensartede krav, som i dag opgives.

Retsplejerådet skal i den forbindelse pege på, at spørgsmålet om procesøkonomi normalt vil have afgørende betydning for den, der overvejer at anlægge en retssag. Personer, der er berørt af en retstvist, vil derfor helt generelt kunne have interesse i, at ensartede krav kan behandles og afgøres på én gang. Fælles behandling af ensartede krav vil således normalt være billigere, end behandling af kravene i en række forskellige retssager. Dette indebærer i praksis, at visse krav alene vil blive forfulgt, hvis kravene kan behandles sammen med andre ensartede krav. Det vil særligt være tilfældet, hvis kravet er individuelt uprocesbart, dvs. at udgifterne ved gennemførelsen af et individuelt søgsmål om kravet beløbsmæssigt overstiger sel-

ve kravet, således at en person, der anlægger retssag om et sådant krav og får medhold, vil have sat penge til på retssagen.

...

Hvor den enkelte potentielle sagsøgers krav er af mindre økonomisk værdi, vil et kollektivt præget søgsmål ofte være den eneste mulighed for at forfølge et krav for domstolene. Adgangen til at sammenlægge krav (kumulation) efter retsplejelovens regler vil – nærmest uanset den nærmere tilrettelæggelse heraf – efter Retsplejerådets opfattelse imidlertid ikke altid være nok til, at mindre individuelt uprocesbare krav bliver rejst for domstolene. Gældende regler om kumulation vil nok give en teoretisk mulighed for samlet behandling af mange individuelt uprocesbare krav, men vil efter Retsplejerådets opfattelse i praksis ikke sjældent kunne vise sig utilstrækkelige.

Samfundsudviklingen, der i en periode har bevæget sig mod mere masseproduktion og standardiserede løsninger, kan føre til mange ensartede men isoleret set ubetydelige krav fra flere forbrugere mod samme næringsdrivende. Det vil eksempelvis kunne være bank- og forsikringstjenester, telefoni- og elektroniske kommunikationstjenester, strømlevering, transporttjenester mv., jf. herved også afsnit 5.1 ovenfor. ...

Sådanne krav af mindre økonomisk værdi vil efter Retsplejerådets opfattelse næppe kunne forventes forfulgt under de nuværende processuelle regler, selv om de retligt kan være velfunderede. Principielt må det betragtes som uheldigt, hvis et krav, som er retligt godt forankret, ikke kan forfølges for domstolene. Det kan føre til, at formålet med de materielle regler – for eksempel forbrugerbeskyttelse – ikke nås.

Det er Retsplejerådets opfattelse, at civilprocessen må tilpasses udviklingen i samfundet og dermed søgsmålsbehovet for typiske massekrav i bl.a. forbrugersager. Adgangen til domstolene er en retssikkerhedsgaranti for den enkelte, og adgangen må derfor som udgangspunkt også sikres for *individuel uprocesbare krav*, så længe det er muligt at tilrettelægge en effektiv og forsvarlig behandling af kravene. Er det muligt, vil regler om gruppesøgsmål efter Retsplejerådets opfattelse sikre en reel adgang til domstolene for flere, og søgsmålsformen vil dermed bidrage til en mere effektiv håndhævelse af den materielle lovgivning.

...

5.4.3. Risiko for gennemtvungelse af uberettigede krav?

Set fra den anden side, dvs. fra personer eller virksomheder, der må forventes typisk at blive mødt med krav, opstår betænkelighederne ved gruppesøgsmål i forhold til uberettigede krav. Efter Retsplejerådets opfattelse kan der ikke rettes (berettigede) indvendinger mod den effektivisering, der ligger i en kollektiv gennemførelse af krav, der hver især efter gældende materielle retsregler er berettiget på det individuelle plan. Det bemærkes herved, at Retsplejerådet ikke stiller forslag om ændring af de materielle retsregler, og at der altså *ikke* foreslås indført mulighed for standardiserede (gennemsnitlige) erstatninger eller lignende.

...

6. Udformningen af regler om gruppesøgsmål

...

Retsplejerådet finder, at gruppessøgsmål som udgangspunkt bør behandles efter samme processuelle regler som individuelle søgsmål, og at der således kun bør fastsættes særlige processuelle regler om behandlingen af gruppessøgsmål på de punkter, hvor der efter gruppessøgsmålets karakter er et klart behov herfor. ...

6.1. Grundlæggende betingelser

Ensartede krav

...

Det bør således efter rådets opfattelse overlades til rettens skøn, om de fremsatte krav er tilstrækkeligt ensartede til, at gruppessøgsmål vil være en hensigtsmæssig procesform. Af betydning vil navnlig være, om kravene udspringer af samme faktiske omstændigheder og om de har samme retlige grundlag.

...

Gruppessøgsmålets subsidiære karakter

...

Ved vurderingen af, om gruppessøgsmål må antages at være den bedste måde at behandle kravene på, skal gruppessøgsmålet sammenlignes med realistiske alternativer i den konkrete situation.

...

6.2. Grupperepræsentanten

...

Foreninger mv.

...

Retsplejerådet finder ikke tilstrækkeligt grundlag for at begrænse muligheden for at udpege foreninger mv. som grupperepræsentanter til visse typer af krav eller for at stille andre krav til foreningens alder, medlemstal, repræsentativitet, økonomi mv. end dem, der indirekte følger af de generelle krav til grupperepræsentanter, jf. nedenfor.

...

Der gælder ingen almindelige kapitalkrav til foreninger, og man kan sagstens forestille sig, at en forening vil være ude af stand til at betale sagsomkostninger til modparten, hvis sagen tabes, uden at der er tale om omgåelse af retsplejelovens regler om sagsomkostninger. Retsplejerådet foreslår imidlertid, at grupperepræsentanten skal kunne pålægges at stille sikkerhed for sagsomkostninger, jf. nedenfor, og i lyset heraf ser Retsplejerådet ikke grund til at afskære foreninger med ingen eller lille formue fra at udpeges som grupperepræsentant.

Frem for at stille krav til selve foreningens kapitalisering mv. – som ville være indgribende over for foreningen også i andre relationer – finder Retsplejerådet det således mere hensigtsmæssigt og fuldt tilstrækkeligt at give mulighed for at stille krav om sikkerhedsstillelse specielt i forhold til sagsomkostningerne i gruppessøgsmålet, som er det, der reelt er behov for. Selv om foreningen ikke selv råder over formue af betydning, kan det således

tænkes, at den ved støtte fra forskellig side vil kunne stille en krævet sikkerhed. Eksempelvis kan medlemmer af gruppen tænkes at være mere tilbøjelige til at bidrage til en sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger for et gruppesøgsmål, som specifikt angår deres krav, frem for mere generelt at skyde penge ind i foreningen, hvor indskuddet ville kunne komme til at hæfte for foreningens samlede forpligtelser.

...

Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Det er en forudsætning for at kunne udpeges til grupperepræsentant, at den pågældende råder over tilstrækkelige økonomiske midler til at kunne gennemføre retssagen på betryggende vis, jf. ovenfor. Heri ligger, at den pågældende skal være i stand til løbende at betale de udgifter, der for den pågældende er forbundet med at føre retssagen frem til en afgørelse. Derimod indgår muligheden for ved sagens afslutning at blive pålagt at betale sagsomkostninger til modparten ikke i denne vurdering.

Retsplejerådet foreslår på denne baggrund en selvstændig regel om, at retten kan bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, grupperepræsentanten kan blive pålagt at betale til modparten.

Gruppesøgsmål er mere komplicerede og mere ressourcekrævende end individuelle søgsmål, og omkostningerne ved et gruppesøgsmål kan efter omstændighederne være meget store. Sammenholdt med, at de personer, på hvis vegne der fremsættes krav, kun i begrænset omfang hæfter for sagsomkostningerne, jf. herom afsnit 6.4 nedenfor, er det efter Retsplejerådets opfattelse nødvendigt i gruppesøgsmål at give mulighed for at stille krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, selv om denne mulighed ikke findes ved individuelle søgsmål.

...”

I de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 41 af 10. oktober 2006 er bl.a. anført følgende:

”3.1. Generelt om gruppesøgsmål

...

Som anført af Retsplejerådet bør det så vidt muligt sikres, at der er reel mulighed for at gennemføre berettigede krav ved domstolene, også når kravene enkeltvis er så små, at de er individuelt »uprocessbare«, og de foreslåede regler om gruppesøgsmål vil som nævnt bidrage hertil. Hovedformålet med de foreslåede regler om gruppesøgsmål er således at bidrage til, at berettigede krav - f.eks. om erstatning - opfyldes, hvilket klart falder inden for den civile retsplejes funktion. ...

...

Med hensyn til risikoen for »misbrug« af muligheden for at anlægge gruppesøgsmål lægger Justitsministeriet vægt på, at der foreslås en række betingelser for anlæg af et gruppesøgsmål, herunder at retten skal godkende,

at sagen er egnet som gruppesøgsmål, og kontrolmekanismer i øvrigt bl.a. vedrørende rettens godkendelse af grupperepræsentanten og rettens procesledelse. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at risikoen for, at uberettigede krav bliver gennemtvunget, derved i væsentlig grad imødegås.

Retsplejerådets forslag er udformet ud fra en samlet afvejning af en række relevante hensyn, der må indgå i vurderingen af, om der i dansk ret bør indføres regler om gruppesøgsmål, og Justitsministeriet finder, at der med Retsplejerådets forslag er udformet en model, der både indebærer en styrket behandling af ensartede krav og samtidig i meget vidt omfang imødegår den misbrugsrisiko, der kunne være.

Justitsministeriet er således enig i Retsplejerådets generelle synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

...

3.3. Grundlæggende betingelser for gruppesøgsmål

3.3.1. Den helt grundlæggende betingelse for overhovedet at tillade gruppesøgsmål er efter Retsplejerådets forslag, at der foreligger ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer. Spørgsmålet om fremsættelse af ensartede krav *mod* flere personer omtales særskilt nedenfor.

Retsplejerådet har ikke fundet grundlag for i selve lovteksten at angive nærmere kriterier for, hvad der forstås ved ensartede krav. Det bør således efter rådets opfattelse overlades til rettens skøn, om de fremsatte krav er tilstrækkeligt ensartede til, at gruppesøgsmål vil være en hensigtsmæssig procesform. Af betydning vil navnlig være, om kravene udspringer af samme faktiske omstændigheder, og om de har samme retlige grundlag. Efter Retsplejerådets forslag skal retten fastlægge rammen for gruppesøgsmålet og dermed, hvilke krav der er omfattet heraf.

...

Hvis der foreligger sådanne individuelle forhold angående krav, der tilkommer flere personer, at kravene ikke kan siges at være »ensartede«, kan reglerne om gruppesøgsmål ikke anvendes på kravene i deres helhed. I nogle tilfælde vil det imidlertid være muligt at udskille ensartede spørgsmål vedrørende kravene og anlægge et gruppesøgsmål herom. Under et sådant gruppesøgsmål vil en anerkendelsespåstand vedrørende de udskilte spørgsmål være udtryk for »kravene« i sagen, og betingelsen om, at der skal være tale om ensartede krav, vil derfor være opfyldt. Som eksempler på ensartede spørgsmål, som eventuelt kan behandles under et gruppesøgsmål i form af et anerkendelsessøgsmål, kan nævnes spørgsmål om gyldigheden af et kontraktvilkår i forbindelse med krav om tilbagebetaling af erlagt vederlag og spørgsmål om ansvarsgrundlag i forbindelse med krav om erstatning.

I sådanne tilfælde, hvor ensartede spørgsmål er udskilt til særskilt behandling under et gruppesøgsmål, kan der i tilfælde, hvor gruppen får medhold, være behov for efterfølgende at afklare, hvilket beløb det enkelte gruppe-medlem skal have udbetalt i erstatning mv. Hvis grundlaget for udmålingen af erstatning mv. ikke er ensartet, vil dette ikke kunne ske efter de foreslåede regler om gruppesøgsmål, og det vil derfor i sådanne tilfælde kunne være nødvendigt for de gruppemedlemmer, der ikke opnår en forligsmæssig løs-

ning, efterfølgende at anlægge individuelle søgsmål om udmålingen af erstatning mv.

...

3.4. Grupperepræsentanten

3.4.1. Det hører til gruppesøgsmålets grundlæggende vilkår, at de personer, på hvis vegne der fremsættes krav, ikke selv deltager som parter i retssagen i sædvanlig forstand, men derimod repræsenteres af grupperepræsentanten.

...

3.4.6. Det bør være en forudsætning for at kunne udpeges til grupperepræsentant, at den pågældende råder over tilstrækkelige økonomiske midler til at kunne gennemføre retssagen på betryggende vis, jf. ovenfor i pkt 3.4.5. Heri ligger, at den pågældende skal være i stand til løbende at betale de udgifter, der for den pågældende er forbundet med at føre retssagen frem til en afgørelse. Derimod indgår muligheden for ved sagens afslutning at blive pålagt at betale sagsomkostninger til modparten ikke i denne vurdering.

Retsplejerådet foreslår på denne baggrund en selvstændig regel om, at retten kan bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, grupperepræsentanten kan blive pålagt at betale til modparten.

Gruppesøgsmål vil ofte være mere ressourcekrævende end individuelle søgsmål, og omkostningerne ved et gruppesøgsmål kan efter omstændighederne være meget store. Sammenholdt med, at de personer, på hvis vegne der fremsættes krav, kun i begrænset omfang bør hæfte for sagsomkostningerne, jf. herom pkt. 3.6 nedenfor, er det efter Retsplejerådets opfattelse nødvendigt i gruppesøgsmål at give mulighed for at stille krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, selv om denne mulighed ikke findes ved individuelle søgsmål.

...

3.8. Individuelle spørgsmål. Undergrupper

3.8.1. Retsplejerådet finder, at reglerne om gruppesøgsmål bør udformes således, at der ikke bliver tale om en egentlig behandling af individuelle spørgsmål under gruppesøgsmålet. Dette er ikke til hinder for, at der under et gruppesøgsmål kan nedlægges forskellige påstande for forskellige gruppe-medlemmer, f.eks. med hensyn til størrelsen af en tilbagebetaling eller erstatning eller med hensyn til, om der påstås ophævelse eller afhjælpning, når blot der foreligger et ensartet grundlag for en stillingtagen til de forskellige påstande.

Eksempelvis vil der ikke være noget til hinder for, at en tilbagebetaling eller erstatning udmåles forskelligt for forskellige gruppe-medlemmer afhængigt af, i hvilken periode de pågældende har været berørt af en påstået retskrænkelser, eller afhængig af størrelsen og arten af deres forbrug af f.eks. et teleabonnement eller en aftale om levering af gas, varme eller elektricitet.

Derimod kan betingelsen om, at der skal være tale om ensartede krav, efter omstændighederne være til hinder for, at der under et gruppesøgsmål nedlægges påstand om individuel udmåling af erstatning på grundlag af de enkelte gruppe-medlemmers individuelle, subjektive forhold. I givet fald må gruppesøgsmålet afgrænses således, at sådanne individuelle spørgsmål ikke

skal afgøres under gruppessøgsmålet. Dette kan opnås ved f.eks. at begrænse gruppessøgsmålet til en anerkendelsespåstand om ansvarsgrundlaget.

3.8.2. Retsplejerådet har overvejet, om der bør være mulighed for at opdele et gruppessøgsmål i undergrupper, således at der udpeges særskilte (under)grupperepræsentanter for hver af undergrupperne. Rådet finder imidlertid ikke grundlag herfor.

Hvis der både foreligger retlige og/eller faktiske spørgsmål, der er fælles for hele gruppen, og retlige og/eller faktiske spørgsmål, der angår bestemte delmængder af gruppen, bør man efter Retsplejerådets opfattelse anvende retsplejelovens regler om sammenlægning og adskillelse af krav.

Afhængigt af, hvad der er mest hensigtsmæssigt ud fra sagens konkrete omstændigheder, kan retten således vælge fra starten at afgrænse gruppessøgsmålet på en sådan måde, at det kun omfatter ensartede krav. I eksemplet med flere undergrupper er dette ensbetydende med, at der i givet fald må anlægges flere gruppessøgsmål, som i relation til reglerne om gruppessøgsmål behandles hver for sig (dvs. med hver sin grupperepræsentant, uden at der dog er noget forbud mod, at samme person samtidig kan være grupperepræsentant i flere gruppessøgsmål), men flere gruppessøgsmål vil kunne behandles samlet efter de almindelige regler om samlet behandling efter retsplejelovens §§ 250 og 254.

Alternativt kan retten, hvis det forekommer mest hensigtsmæssigt, godkende et gruppessøgsmål med en afgrænsning, der indebærer, at visse faktiske og/eller retlige spørgsmål kun vedrører en vis del af gruppemedlemmerne. Retten kan herefter ved anvendelse af retsplejelovens § 253 om adskillelse af krav opnå en hensigtsmæssig opdeling af sagens forhandling og afgørelse. Der vil imidlertid være tale om ét gruppessøgsmål med én grupperepræsentant.

...

3.8.3. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

...”

I bemærkningerne til lovforslagets enkelte bestemmelser er bl.a. anført følgende:

”Til § 254 a

...

Den grundlæggende betingelse er, at der er tale om ensartede krav, som tilkommer flere personer, jf. stk. 1. Kravene kan være både krav om at få tilkendt noget (fuldbyrdelsessøgsmål) og krav om at få fastslået en retsstilling (anerkendelsessøgsmål), herunder krav om, at de pågældende personer ikke er forpligtet i forhold til sagsøgte vedrørende et nærmere angivet forhold (negativt anerkendelsessøgsmål). Kravene behøver ikke at være identiske. Det er tilstrækkeligt, at de i faktisk og retlig henseende er ensartede. Som eksempler på tilfælde, hvor denne betingelse ofte kan være opfyldt, kan nævnes krav fra deltagerne i en pakkerejse i anledning af påståede mangler f.eks. ved indkvarteringen, udflugter, faciliteter mv. eller krav fra

investorer i anledning af påståede mangler ved det prospekt, der lå til grund for deres investering.

...

Hvis der foreligger sådanne individuelle forhold angående krav, der tilkommer flere personer, at kravene ikke kan siges at være »ensartede«, kan reglerne om gruppessøgsmål ikke anvendes på kravene i deres helhed. I nogle tilfælde vil det imidlertid være muligt at udskille ensartede spørgsmål vedrørende kravene og anlægge et gruppessøgsmål herom. Under et sådant gruppessøgsmål vil en anerkendelsepåstand vedrørende de udskilte spørgsmål være udtryk for »kravene« i sagen, og betingelsen om, at der skal være tale om ensartede krav, vil derfor være opfyldt. Som eksempler på ensartede spørgsmål, som eventuelt kan behandles under et gruppessøgsmål i form af et anerkendelsessøgsmål, kan nævnes spørgsmål om gyldigheden af et kontraktvilkår i forbindelse med krav om tilbagebetaling af erlagt vederlag og spørgsmål om ansvarsgrundlag i forbindelse med krav om erstatning.

...

Til § 254 b

Den foreslåede bestemmelse opregner de betingelser, der skal være opfyldt, for at et gruppessøgsmål kan anlægges.

Efter *stk. 1, nr. 1*, skal der for det første foreligge ensartede krav som nævnt i § 254 a, jf. nærmere bemærkningerne til denne bestemmelse.

...

Desuden er der som noget helt centralt den betingelse, at gruppessøgsmålet skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, jf. *nr. 5*. Dette indebærer, at gruppessøgsmål er subsidiært i forhold til andre muligheder for at behandle kravene på.

Ved vurderingen af, om gruppessøgsmål må antages at være den bedste måde at behandle kravene på, skal gruppessøgsmålet sammenlignes med realistiske alternativer i den konkrete situation, og vurderingen skal derfor foretages på grundlag af en samlet afvejning af den enkelte sags konkrete omstændigheder. Hvis kravene kan behandles lige så godt eller bedre under individuelle søgsmål, der eventuelt behandles samlet efter reglerne i retsplejelovens § 250 eller § 254, kan der ikke anlægges gruppessøgsmål om kravene. Ved denne vurdering indgår også, om sagskomplekset har en sådan karakter, at fælles spørgsmål må forventes at kunne afklares under en prøvesag, ligesom der kan tages hensyn til, om den foreslåede grupperepræsentant, som måske har særlige forudsætninger for at bidrage til en hensigtsmæssig koordinering mv., eventuelt vil kunne medvirke på anden måde end som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, f.eks. som biintervenient eller som mandatar for en eller flere parter i et individuelt søgsmål.

...”

I et svar til Folketingets Retsudvalg vedrørende kommentarer til et hørings svar fra Advokatrådet – besvarelse af spørgsmål nr. 6 af 31. oktober 2016 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppe-

søgsmål m.v.) – har Justitsministeriet bl.a. anført følgende:

”Advokatrådet anfører, at det bør afklares, hvad der ligger i betingelsen om, at der skal være tale om ”ensartede krav” for, at der kan anlægges et gruppesøgsmål.

Som anført i pkt. 3.3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger vil det bero på rettens vurdering af den enkelte sag, om der er tale om ensartede krav. Kravene behøver ikke at være identiske, idet det er tilstrækkeligt, at de i faktisk og retlig henseende er ensartede. Efter Justitsministeriets opfattelse vil retten næppe i praksis have særlige problemer med at tage stilling til, om kravene i en konkret sag er tilstrækkeligt ensartede til, at de med fordel kan behandles samlet i et gruppesøgsmål.

Hvis der ikke er tale om ensartede krav, kan reglerne om gruppesøgsmål ikke anvendes. I nogle tilfælde vil det imidlertid være muligt at udskille ensartede spørgsmål vedrørende kravene og anlægge et gruppesøgsmål herom. Som eksempler på sådanne ensartede retlige spørgsmål, som eventuelt kan behandles under et gruppesøgsmål i form af et anerkendelsessøgsmål, kan nævnes spørgsmål om gyldigheden af et kontraktvilkår i forbindelse med krav om tilbagebetaling af erlagt vederlag og spørgsmål om ansvarsgrundlag i forbindelse med krav om erstatning. For så vidt angår den individuelle erstatningsudmåling mv. vil der derimod som regel ikke være tale om ensartede krav, der kan behandles i et gruppesøgsmål.

Advokatrådet finder endvidere, at det bør afklares, hvad der ligger i betingelsen om, at gruppesøgsmålet skal skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på.

Denne betingelse indebærer, at gruppesøgsmålet er subsidiært i forhold til andre muligheder for at behandle kravene. Efter Justitsministeriets opfattelse bør det være retten, der i den enkelte sag skal sammenligne et gruppesøgsmål med realistiske alternativer i den konkrete situation og på grundlag heraf vurderer, om gruppesøgsmålet må anses for at være den bedste måde at behandle kravene på. Som anført i pkt. 3.3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger kan der f.eks. ikke anlægges gruppesøgsmål om kravene, hvis de efter rettens opfattelse kan behandles lige så godt eller bedre ved individuelle søgsmål, der eventuelt kan behandles samlet efter retsplejelovens regler om kumulation (sammenlægning af krav). Ved denne vurdering kan det indgå, om sagskomplekset har en sådan karakter, at fælles spørgsmål forventes at kunne blive afklaret under en prøvesag. Der kan også tages hensyn til, om den foreslåede grupperepræsentant, som måske har særlige forudsætninger for at bidrage til en hensigtsmæssig koordinering mv., i givet fald vil kunne medvirke i sagen på en anden måde end som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, f.eks. som biintervenient eller som mandatar for en eller flere parter i et individuelt søgsmål.

...”

Landsrettens begrundelse og resultat

Krav omfattet af Foreningen Garantloekkens principale påstand

Den principale påstand, som Foreningen Garantloekken ønsker behandlet under gruppesøgsmålet, angår spørgsmålet, om Finansiell Stabilitet (tidligere under navnene Løkken Sparebank A/S, EBH Bank A/S og FS Finans A/S) skal pålægges at dække de krav, som Løkken Sparekasse er dømt til at betale ved dom af 30. december 2011 fra Retten i Hjørring.

Foreningen Garantloekken udtog stævning mod Løkken Sparekasse den 1. november 2010 som et gruppesøgsmål ved Retten i Hjørring. Forud for dette havde advokat Jørgen Holst på vegne af Finansiell Stabilitet og Løkken Sparebank A/S ved brev af 9. november 2009 tilkendegivet over for foreningens advokat, at Finansiell Stabilitet og Løkken Sparebank A/S ikke ville anse sig for forpligtet til at honorere krav omfattet af en dom over Løkken Sparekasse. Advokat Jørgen Holst opfordrede på den baggrund foreningen til også at rette søgsmålet mod Løkken Sparebank A/S, hvis foreningen ønskede en afgørelse, der var retskraftig over for banken. Ved brev af 18. november 2010 til garantforeningens advokat gentog Finansiell Stabilitet tilkendegivelsen om, at man ikke anså sig for forpligtet af en dom i sagen mod Løkken Sparekasse, uden at der var udtaget stævning mod Løkken Sparebank A/S.

Civilstyrelsen meddelte den 25. marts 2011 Foreningen Garantloekken fri proces til at nedlægge påstand om, at Løkken Sparebank A/S skulle anerkende at dække de krav, som foreningen havde nedlagt påstand om over for Løkken Sparekasse. Ved brev af 8. april 2011 til Finansiell Stabilitet meddelte foreningens advokat, at foreningen nu havde fået fri proces til at adcitere EBH Bank A/S i den verserende sag mod Løkken Sparekasse. I et brev af 9. august 2011 til Retten i Hjørring – som foreningens advokat modtog i kopi – gjorde advokat Jørgen Holst opmærksom på, at LS Løkken (tidligere Løkken Sparekasse) var uden aktiver og uden ledelse, og at byretten ifølge retsbog af 22. juni 2011 forventede, at der ville blive afsagt udeblivelsesdom. Advokat Jørgen Holst tilkendegav samtidig, at det fortsat var opfattelsen, at en retskraftig afgørelse i forhold til FS Finans A/S måtte forudsætte, at FS Finans A/S blev omfattet af søgsmålet. Advokat Jørgen Holst foreslog på den baggrund, at Retten i Hjørring skulle opfordre Foreningen Garantloekken til at adcitere FS Finans A/S under det verserende gruppesøgsmål, således at kravene mod Løkken Spare-

kasse – og spørgsmålet om FS Finans A/S' hæftelse for disse – kunne prøves materielt, og således at der blev truffet afgørelse med retskraft for såvel Løkken Sparekasse som FS Finans A/S. Foreningen Garantløkken afstod imidlertid fra at adcitere FS Finans A/S i det verserende gruppessøgsmål, der således blev afsluttet med en udeblivelsesdom over Løkken Sparekasse.

En prøvelse af Foreningen Garantløkkens principale påstand under denne sag burde mest hensigtsmæssigt være sket ved at inddrage FS Finans A/S under gruppessøgsmålet ved Retten i Hjørring i stedet for at afvente en udeblivelsesdom. Som ovenfor anført blev foreningen udtrykkeligt opfordret til en sådan adcitation, som foreningen også havde fri proces til.

På denne baggrund tiltræder landsretten, at et nyt gruppessøgsmål ikke kan anses for den bedste måde at behandle de krav, der støttes på Foreningen Garantløkkens principale påstand, og at der derfor ikke kan anlægges et nyt gruppessøgsmål om disse krav, jf. retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 5.

Krav omfattet af Foreningen Garantløkkens subsidiære påstande

Som anført af byretten hviler de krav, der er omfattet af Foreningen Garantløkkens subsidiære påstande, på forskellige retlige grundlag i form af ugyldighed, erstatningsansvar og manglende udbetaling af opsagt garantikapital.

Efter retsplejelovens § 254 e, stk. 4, er det retten, der fastlægger rammen for et gruppessøgsmål. Ved rettens vurdering af, om der foreligger ensartede krav som nævnt i § 254 a, må retten tage udgangspunkt i de nedlagte påstande og forslag til ramme og således vurdere, om der foreligger et ensartet grundlag for en stillingtagen til påstanden/påstandene. Som anført i forarbejderne til retsplejelovens § 254 a må retten dog samtidig lade det indgå i vurderingen, om det er muligt at udskille ensartede spørgsmål fra de nedlagte påstande og tillade et begrænset gruppessøgsmål herom.

Af de grunde, der er anført af byretten, tiltræder landsretten, at de krav, der er omfattet af Foreningen Garantløkkens påstande og forskellige forslag til ramme for gruppessøgsmålet, ikke har den fornødne ensartethed til at kunne behandles under et gruppessøgsmål. Dette gælder også for de krav, der er omfattet af det forslag til en indsnævret ramme, der er fremkommet for landsretten. En bedømmelse af disse krav vil fortsat nødvendiggøre, at der

tages individuelt stilling til blandt andet, hvad der for den enkelte garant var bestemmende for beslutningen om at tegne garantikapital, og hvilken rådgivning den pågældende modtog fra sparekassen i forbindelse hermed.

Ud fra de foreliggende oplysninger om de krav, der er omfattet af foreningens subsidiære påstande, er der ikke tilstrækkeligt grundlag for, at retten på egen hånd kan udskille ensartede spørgsmål fra en eller flere af påstandene og således tillade et begrænset gruppespørgsmål herom.

Landsretten tiltræder herefter, at betingelsen i retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 1, ikke er opfyldt for de krav, der er omfattet af foreningens subsidiære påstande.

Landsretten stadfæster derfor byrettens dom.

Efter sagens udfald sammenholdt med parternes påstande skal Foreningen Garantloekken betale sagsomkostninger for landsretten til Finansiell Stabilitet med i alt 500.000 kr. Beløbet angår udgifter til advokatbistand inkl. moms. Landsretten har ved fastsættelsen af beløbet på den ene side lagt vægt på sagens økonomiske værdi, men på den anden side også lagt vægt på, at sagen for landsretten har haft et begrænset omfang og herunder alene omfattet spørgsmålet, om sagen kan fremmes som et gruppespørgsmål ved byretten.

T h i k e n d e s f o r r e t:

Byrettens dom stadfæstes.

Foreningen Garantloekken skal betale sagens omkostninger for landsretten til Finansiell Stabilitet med 500.000 kr.

Sagsomkostningerne skal betales inden 14 dage og forrentes efter rentelovens § 8 a.

Lisbeth Parbo

Lars Christensen

Henrik Præstgaard
(kst.)

Udskriften udstedes uden betaling.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Vestre Landsret,

Viborg den 25. april 2017

Marianne Rindom

retssekretær